

רבי יצחק אמר, תא חזי, דוד מלפא זכה לאתחברא באבהן, וירית דוכתיה בגווייהו. הדא הוא דכתיב, אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה.

רבי יצחק אמר, בא ראה, דוד המלך זכה להתחבר עם האבות, וירש את מקומו בתוכם. זהו שכתוב אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה.

רבי ייסא ורבי חזקיה הוו אזלי מקפוטקיא ללוד, והוה עמהון חד יודאי במטול דקפטירא דחמרא, עד דהוו אזלי, אמר רבי ייסא לרבי חזקיה, אפתח פומך ואימא חד מלה מאינון מילי מעלייתא דאורייתא, דאת אמר בכל יומא קמי בוצינא קדישא.

רבי ייסא ורבי חזקיה היו הולכים מקפוטקיא ללוד, והיה עמהם יהודי אחד שמחזיק נוד של יין. בעודם הולכים, אמר רבי ייסא לרבי חזקיה, פתח פיך ואמר דבר אחד מאותם הדברים המעלים של התורה שאתה אומר כל יום לפני המאור הקדוש.

פתח ואמר, (משלי א) דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום. דרכיה דרכי נעם, אלין ארחין דאורייתא. דמאן דאזיל בארחי דאורייתא, קדשא בריך הוא אשרי עליה נעימותא דשכינתא, די לא תעדי מגיה לעלמין. וכל נתיבותיה שלום, דכלהו נתיבין דאורייתא כלהו שלם, שלם ליה לעילא, שלם ליה לתתא. שלם ליה בעלמא דין, שלם ליה בעלמא דאתי.

פתח ואמר, (משלי א) דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום. דרכיה דרכי נעם - אלו דרכי התורה. שמי שהולך בדרכי התורה, הקדוש ברוך הוא משרה עליו את נעימות השכינה שלא תזוז ממנו לעולמים. וכל נתיבותיה שלום - שכל נתיבות התורה כלם שלום. שלום לו למעלה, שלום לו למטה. שלום לו בעולם הזה, שלום לו בעולם הבא.

אמר ההוא יודאי, איסירא (אסתרא) בקיסטרא בהאי קרא אשתפח, אמרו ליה, מנין לך. אמר לון, מאבא שמענא, ואוליפנא הכא בהאי קרא מלה (בבא). פתח ואמר, האי קרא בתרין גוונין איהו, ובתרין סטרין. קרי ביה דרכים, וקרי ביה נתיבות. קרי ביה נעם, וקרי ביה שלום. מאן דרכים, ומאן נתיבות. מאן נעם, ומאן שלום.

אמר היהודי ההוא, כמו מטבע בכיס נמצא בפסוק הזה. אמרו לו, מנין לך? אמר להם, שמעתי מאבא, ולמדתי פאן דבר (טוב) בפסוק הזה. פתח ואמר, הפסוק הזה הוא בשני גוונים ובשני צדדים. קוראים בו דרכים וקוראים בו נתיבות. קוראים בו נעם, וקוראים בו שלום. מי הדרכים ומי הנתיבות? מי הנעם ומי השלום?

א"ל דרכיה דרכי נעם. היינו דכתיב, (ישעיה מג) הנותן בים דרף, דהא בכל אתר דאקרי באורייתא דרף, הוא אורח פתיחא לכלא. פהאי ארחא, דאיהו פתיח לכל בר נש. פך דרכיה דרכי נעם, אלין אינון דרכים דאינון פתיחן מאבהן, דכראן בימא רבא,

א"ל דרכיה דרכי נעם, הינו שכתוב (ישעיה מג) הנותן בים דרף. שהרי בכל מקום שנקרא בתורה דרף, זו דרף פתוחה לכל. כדרך הזו שפתוחה לכל אדם, פך דרכיה דרכי נעם. אלו הדרכים שפתוחים מן האבות, שפרו בים

הגדול, ונכנסים לתוכו, ומאותם הדרכים נפתחים לכל עבר ולכל צדדי העולם.

והנעם הזה היא נעימות שיוצאת מן העולם הבא, ומן העולם הבא מאירים כל המאורות ונפרדים לכל עבר, ואותו הטוב ואותו האור של העולם הבא שיונקים [שיושבים] האבות נקרא נעם. דבר אחר - העולם הבא נקרא נעם, וכשמתעורר העולם הבא, כל השמחה וכל הטוב וכל האורות וכל החרות של העולם מתעוררים, ומשום כך נקרא נעם.

ועל זה שנינו, הרשעים של הגיהנם, בשעה שנכנסת השבת, כלם נחים, ויש להם חרות ומנוחה. בשעה שיוצאת השבת, יש לנו לעורר שמחה עליונה עלינו שנוצל מאותו הענש של הרשעים שגדונו [שהורו] מן השעה ההיא והלאה. ויש לנו להתעורר ולומר, (תהלים ז) ויהי נעם אדני אלהינו עלינו. זהו הנעם העליון, שמחת [חרות] הפל, ועל כן דרכיה דרכי נעם.

וכך נתיבתיך שלום, מי זה נתיבתיך? אלו הם השבילים שיוצאים מלמעלה, ואת כלם לוקח הברית היחידה שנקרא שלום, שלום הבית, ומכניס אותם לים הגדול כשהוא בגבורתו, ואז נותן לו שלום. זהו שכתוב וכל נתיבתיך שלום. בא ראה, יוסף היה ברית שלום, והיה מלך במצרים ושלט על הארץ, ויעקב, משום שהסתלקה ממנו השכינה, לא היה יודע.

ועם כל זה, ליעקב היה שכר, כדי לקנות תבואה במצרים, וראה שהוא שכר על שכר, שירדו בניו למצרים, ויאמר יעקב לבניו למה תתראו, כדי

ועאלין בגויה, ומאינון אורחין מתפתחין לכל עיבר ולכל סטרי עלמא.

והאי נעם, הוא נעימו דנפק מעלמא דאתי. ומעלמא דאתי נהרין כל בוצינין, ומתפרשן לכל עיבר. וההוא טיבו וההוא נהורא דעלמא דאתי, דינקין (נ"א דרמי) אבהן, אקרי נעם. דבר אחר, עלמא דאתי אקרי נעם, וכד אתער עלמא דאתי, כל חדו וכל טיבו וכל נהרין וכל חירו דעלמא אתער, ובגיני כך אקרי נעם.

ועל דא תנינן, חייבין דיהון בגיהנם, בשעתא דעאל שבתא, נייחין בלהו, ואית להו חירות ונייחא. בשעתא דנפיק שבתא, אית לן לאתערא חידו עלאה עלנא, דנשתזיב מההוא עונשא דחייבא דאתדנו (ס"א דאחדו) מההיא שעתא ולהלאה. ואית לן לאתערא ולימא, (תהלים ז) ויהי נעם אדני אלהינו עלינו. דא הוא נעם עלאה, חידו (ס"א חירו) דכלא, ועל דא דרכיה דרכי נעם.

וכך נתיבותיה שלום, מאן נתיבותיה. אלין אינון שבילין דנפקין מלעילא, וכלהו נקיט לון ברית יחידאי, דאיהו אקרי שלום, שלמא דביתא. ואעיל לון לימא רבא, פד איהו בתוקפיה, וכדין יהיב ליה שלמא. הדא הוא דכתיב וכל נתיבותיה שלום (ע"ב). תא חזי, יוסף ברית שלום הוה, והוה במצרים מלכא, ושלטי על ארעא. ויעקב בגין דאסתלק מניה שכינתא, לא הוה ידע.

ועם כל דא, יעקב הוה ליה תברא, בגין למזבן עבורא במצרים. וחמא דאיהו תבירא על תבירא, דיחתון בנוי למצרים. ויאמר יעקב לבניו למה תתראו, בגין דלא תחמוז גופייכו,

אֶלָּא כְרַעְבִּין, פְּגוּבְרִין דְּלִית לֹון שְׁבַעָא. אָמַר רַבִּי חֲזַקְיָה, וַדָּאי רָזָא הָבָא. דְּהָא בְּכַל זְמַנָּא דְצַעְרָא אִיהוּ כְּעַלְמָא, לָא בְּעֵי בַר נָשׁ, לְאַחְזָא גְרַמְיָה בְּשׁוּקָא, בְּגִין דְּלֵא יִתְפַּס בְּחוּבוּי. וְעַל דָּא אָמַר לְמָה תִּתְרָאוּ, וְהָא אֲתָמַר.

שלא תראו עצמכם אלא כמו רעבים, כמו אנשים שאין להם שבע.

אמר רבי חזקיה, ודאי סוד יש כאן, שהרי בכל זמן שהוא צער בעולם, לא צריך האדם להראות את עצמו בשוק, בגין דלא יתפס בחובו, ועל כן אמר למה תתראו, והנה נתבאר.

דְּבַר אַחַר וַיֵּרָא יַעֲקֹב כִּי יֵשׁ (דף קצ"ח ע"א) שָׁבַר בְּמִצְרַיִם, עֲבוּר מִמֶּשׁ. דְּהָא קִדְשָׁא בְּרִיף הוּא עַל דָּא שְׂדַר פּוֹנָא בְּעַלְמָא, בְּגִין לְנַחְתָּא לְיַעֲקֹב וּבְנוֹי לְתַמָּן, וְעַל דָּא חָמָא בְּנֵי אַרְעָא, דְּהוּוּ מֵיִיתִין מִתַּמָּן עֲבוּר.

דבר אחר וירא יעקב כי יש שבר במצרים - תבואה ממש, שהרי על פן שלח הקדוש ברוך הוא רעב לעולם, כדי להוריד את יעקב ואת בניו לשם, ועל זה ראה את בני הארץ שהיו מביאים משם תבואה.

וַיֵּרָא יַעֲקֹב כִּי יֵשׁ שָׁבַר בְּמִצְרַיִם, בְּשַׁעְתָּא דְּמִית יַצְחָק, אָתוּ יַעֲקֹב וְעֵשׂוֹ לְמַפְלָג. וְעֵשׂוֹ נָפַק מִחוּלְקֵיהּ דְּאַרְעָא וּמַכְלָא, וַיַּעֲקֹב דִּי־סְבוּל גְּלוּתָא יִטּוּל כְּלָא. וְעַל דָּא חָמָא הֵהוּא תְּבִירָא דְּהוּוּ לִיָּה בְּמִצְרַיִם, הוּא וּבְנוֹי לְמַסְבַּל גְּלוּתָא. וְעַל דָּא וַיֵּאמֶר יַעֲקֹב לְבָנָיו לְמָה תִּתְרָאוּ. מִקְמֵי דִּינָא דְלַעֲיִלָּא, דְּלֵא יִשְׁתַּפַּח עַל־יַיְכוּ מִקְטָרְגָא. וַיֵּאמֶר הִנֵּה שְׂמַעְתִּי כִּי יֵשׁ שָׁבַר בְּמִצְרַיִם רְדוּ שָׁמָּה. הָא אוּקְמוּהָ רַד"ו, חוּשְׁפִין דָּא הוּוּ יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם:

וירא יעקב כי יש שבר במצרים. בשעה שמת יצחק, באו יעקב ועשו לחלק, ועשו יצא מחלקו של הארץ ומהכל, ויעקב שיסבל את הגלות יטל הכל. ועל זה ראה אותו השבר שהיה לו במצרים הוא ובניו לסבל את הגלות, ועל זה ויאמר יעקב לבניו למה תתראו, מלפני הדין שלמעלה, שלא ימצא עליכם מקטרג. ויאמר הנה שמעתי כי יש שבר במצרים רדו שמה. הרי פרשוה רד"ו, כחשבון הזה היו ישראל במצרים.

וַיִּוָּסֵף הוּא הַשְּׁלִיט עַל הָאָרֶץ וְגו', רַבִּי יִיסָא פָּתַח וְאָמַר, (תהלים כו) וְעַתָּה יְרוּם רֵאשִׁי עַל אוֹיְבֵי סְבִיבוֹתַי וְאַזְבַּחַהּ בְּאֵהָלוּ זִבְחֵי תְרוּעָה אֲשִׁירָה וְאַזְמַרְהָ לִּי.

ויוסף הוא השליט על הארץ וגו'. רבי ייסא פתח ואמר, (תהלים כו) ועתה ירום ראשי על אויבי סביבותי ואזבחה באהלו זבחי תרועה אשירה ואזמרה לה.

תָּא חֲזִי, פַּד קִדְשָׁא בְּרִיף הוּא אֲתַרְעֵי בֵּיהּ בְּבַר נָשׁ, זְקִיף לִיָּה עַל כָּל בְּנֵי עַלְמָא. וְעַבִּיד לִיָּה רִישָׁא דְכְּלָא, וְכִלְהוּ שְׁנָאוֹי אֲתַפְּיִין תַּחוּתָיו.

בא ראה, כשהקדוש ברוך הוא מתרצה מהאדם, הוא זוקף אותו על כל בני העולם ועושה אותו הראש של הכל, וכל שונאיו נכנעים תחתיו.

דְּוֹד מְלָפָא, שְׁנָאוּ לִיָּה אַחוּי, דְּחוּ לִיָּה מַנְיָהּ. קִדְשָׁא בְּרִיף הוּא אָרִים לִיָּה עַל כָּל בְּנֵי עַלְמָא. אֲתָא חֲמוּי, עָרַק מִקְמֵיָהּ. קִדְשָׁא בְּרִיף הוּא אָרִים לִיָּה עַל כָּל מְלַכוּתֵיהּ,

את דוד מלפא, שנאו ליה אחויו, דחו ליה מנייהו. קדשא בריך הוא ארים ליה על כל בני עלמא. אתא חמוי, ערק מקמיה. קדשא בריך הוא ארים ליה על כל מלכותיה,

ברוך הוא הרים אותו על כל מלכותו, וכלם היו כורעים וסוגדים לפניו. ואת יוסף דחו אחיו, אחר כך כלם פרעו והשתחוו לפניו, זהו שכתוב ויבאו אחי יוסף וישתחוו לו אפים ארצה.

דבר אחר ועתה ירום ראשי - מה זה ועתה? כמו ואתה. רבי יהודה אמר, הנה נתבאר, עת שהיא הדרגה העליונה. ומי היא אותה העת? זו ה"א, ונקראת עתה. ועתה - זה הוא ובית דינו. ירום ראשי - להרים אותה בכבוד ומלכות. על איבי סביבותי - אלו שאר מלכי הארץ. ואזבחה באהל - זו ירושלים. באהל - זה אהל מועד. זבחי תרועה - שישמע כל העולם. אשירה ואזמרה - מאתו צד שהיא התרועה. שהרי משם, מהצד של התרועה, באה השירה והתשבחת.

דבר אחר ועתה ירום ראשי - זו כנסת ישראל. על איבי סביבותי - זה עשו וכל השרים שלו. ואזבחה באהל - אלו ישראל. זבחי תרועה - שכתוב (שם נא) זבחי אלהים רוח נשברה, כדי להעביר את הדין מן העולם. אשירה ואזמרה - להודות ולשבח לקדוש-ברוך-הוא ללא הפסק לעולם.

דבר אחר ועתה ירום ראשי - בכל, יצר טוב על יצר רע, שכתוב על איבי סביבותי, זה היצר הרע שהוא סביב האדם, והוא שונא אותו בכל. ואזבחה באהל זבחי תרועה - זו התורה שנתנה מצד האש, פכתוב (דברים א) מימינו אש דת למו. שהרי בשביל התורה ירום ראשו [של האדם] ונשברים כל שונאיו לפניו, פכתוב (תהלים יח) תכריע קמי תחת.

וכלהו הו פרעין וסגדין קמיה. ויוסף דחו ליה אחוי, לבתר בלהו כרעו וסגידו קמיה. הדא הוא דכתיב ויבאו אחי יוסף וישתחוו לו אפים ארצה.

דבר אחר, ועתה ירום ראשי, מאי ועתה, כמו ואתה. רבי יהודה אמר, הא אתמר, עת דאיהו דרגא עלאה, ומאן איהו ההוא עת. דא ה"א, ואקרי עתה. ועתה, דא איהו ובי דיניה.

ירום ראשי, לארמא לה ביקרא ומלכותא. על איבי סביבותי, אלין שאר מלכי ארעא. ואזבחה באהל, דא ירושלים. באהל, דא אהל מועד. זבחי תרועה, למשמע כל עלמא. אשירה ואזמרה, מההוא סטרא דתרועה היא. דהא מתמן, מההוא סטרא דתרועה, היא אתיא שירה ותושבחתא.

דבר אחר, ועתה ירום ראשי, דא כנסת ישראל. על איבי סביבותי, דא עשו וכל אפרכין דיליה. ואזבחה באהל, אלין ישראל. זבחי תרועה, דכתיב, (תהלים נא) זבחי אלהים רוח נשברה, בגין לאעברא דינא מעלמא. אשירה ואזמרה, לאודאה ולשבחה לקודשא בריך הוא, בלא פסיקו לעולם.

דבר אחר, ועתה ירום ראשי, בכלא, יצר טוב על יצר רע. דכתיב, על איבי סביבותי, דא יצר הרע, דאיהו סחרניה דבר נש, ואיהו שנאיה בכלא. ואזבחה באהל זבחי תרועה, דא אורייתא, דאתיהיבת מסטרא דאשא, פדכתיב (דברים לג) מימינו אש דת למו. דהא בגין אורייתא, ירום רישיה דבר נש, ואתברו כל שנאוי קדמוי. פדכתיב, (תהלים יח) תכריע קמי תחתי.